

Сисоєва С.І.

УДК: 338.48 (282.247.34)

РОЛЬ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ФАКТОРА У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ У КРИМСЬКОМУ РЕГІОНІ

Геополітичний фактор відображує соціокультурні процеси опанування територій та еволюції рекреаційної діяльності. На сучасному етапі розвитку економіки його вважають чинником, що впливає на річні туристичні потоки.

За часів існування СРСР геополітику розуміли як галузь пізнання, яка нерозривно пов'язана з негативними проявами соціально-економічної політики імперіалізму. Проте після 1991 р., тобто саме після розпаду СРСР, геополітика стала одним із ведучих напрямів наукових досліджень пострадянських самостійних республік, що перетворилися на самостійні країни. Саме розпад СРСР і формування на його місці 15 незалежних держав зумовили ситуацію, за якою туристичні потоки змінилися та стали реально залежати від сучасних геополітичних процесів.

В країнах СНД геополітичний фактор став повсякденною реальністю. Якщо за радянських часів простий громадянин і думати не міг про туристичну поїздку на дешевий курорт Турції або Греції, то зараз для такої поїздки немає перепонів. А ось поїздка до Криму чи Кавказу стає предметом для роздумів, не в останню чергу і з тієї точки зору, наскільки стабільна ситуація у цих регіонах за схемою рисунку 1. Ці міркування саме і стають оцінкою геополітичної ситуації з точки зору простого громадянина, який в цей час стає простим споживачем рекреаційних послуг, спираючись на стандарти держави. Така проблематика у процесі прийняття рішень простим споживачем – реальна новинка, яка впливає на чисельність та напрями потоків рекреантів у пострадянському просторі.

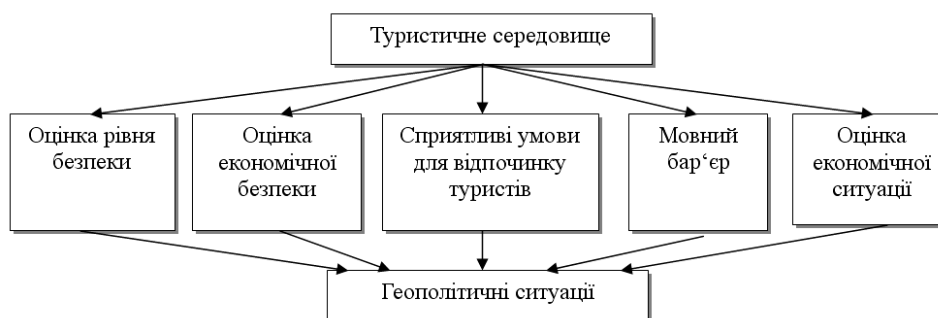

Рис. 1. Показники сприятливого туристичного клімату

Після розпаду СРСР економіка Криму як економічного регіону України опинилася у зтяжній кризі. За радянських часів спеціалізація промисловості та сільського господарства Криму визначалася вимогами самого регіону. Після розпаду СРСР місцева продукція, особливо сільськогосподарська, була не потрібна. Рекреація цієї території мала таку ж саму участь, як усе господарство регіону – вони опинились у глибокій зтяжній кризі. При цьому рекреаційний потенціал залишився тим самим, але попит на нього катастрофічно упав. Справа в тому, що значну його частину було орієнтовано на “радянські” форми відпочинку, на строго визначене співвідношення “особистість – трудовий колектив – суспільство – держава в цілому.” При цьому дуже важливо акцентувати нашу увагу на тому, що за радянських часів саме держава брала на себе значну частину витрат з утримання цього потенціалу на себе, а також виконувала увесь комплекс робіт щодо маркетингу та реалізації рекреаційних послуг і тим самим забезпечувала повне заповнення санаторно-курортних установ Криму. Довгі часи туризм у Криму розвивався за стандартами СРСР, тому ця галузь мала притаманні соціалізму форми відпочинку, види туристичних послуг, рівень обслуговування туристів та підготовки кадрів.

Розпад СРСР і формування нової незалежної країни з новими формами господарювання зумовили зміну форми власності – від державної до приватної. Саме приватна форма спроможна бути більш мінливою у пристосуванні до нових вимог сучасної економіки та соціальної політики, від яких безпосередньо залежить розвиток туризму у будь-якому регіоні.

З урахуванням цих факторів розглянемо та проаналізуємо головні показники туристичного потенціалу Криму як привабливого для активного розвитку туризму регіону України.

За даними Міністерства курортів на території Криму (окрім м. Севастополь) розташовано 628 санаторно-курортних установ, в яких одночасно можуть відпочивати і лікуватися 80,6 тис. чоловік цілий рік, а у пік курортного сезону – при максимальному розгортанні – більш ніж 130,1 тис. Тобто місткість санаторно-курортного комплексу складає 1 370 200 – 2 211 370 місць (в залежності від навантаження і часу перебування у здравницях). Найбільш реальну картину можна отримати, визначивши максимальну місткість з урахуванням сезонності. В нашому випадку вона складає 1 568 200 місць (розрахунок було зроблено щодо показника 17 змін на рік по 3 тижні перебування в санаторно-курортному закладі, де 4 зміни мають максимальне навантаження, яке приходить на літній сезон, і 13 – з регулярним навантаженням цілий рік. Розподіл місткості головних здравниць Криму наведено у табл. 1

Таблиця 1. Розподіл місткості головних здравниць у Кримському регіоні

Місто	Місткість, %	
	Навантаження місць на цілий рік	Навантаження сезонних місць
Ялта	26	28
Євпаторія	21	22
Алушта	13	14
Феодосія	7	7
Судак	6	4

Примітка: 27% та 25% відповідно належать іншим здравницям.

При наданні оцінки рекреаційного потенціалу Криму не треба ігнорувати місця у приватному секторі. На жаль, на сьогодні немає коректної методики щодо оцінювання приватного сектора як активної частини рекреаційного потенціалу, тобто як частини, яка спроможна змінюватися згідно сучасних вимог. Зараз мова йде про 170 тис. місць для відпочинку одночасно у приватному секторі Криму у цілому.

З нашої точки зору, оцінка частини рекреаційного потенціалу Криму, яку представлено приватним сектором, може бути коректною лише за умов урахування тих обставин, що у цьому секторі ще домінує “радянський” стандарт неорганізованого відпочинку у Криму (при цьому в одній кімнаті можуть проживати 3-4 особи, часом навіть не знайомих). Кожен погодиться, що такий стандарт повинен залишитися у минулому. При наданні оцінки місткості приватного сектору слід враховувати, в першу чергу, наступні фактори.

По-перше, вимоги до орендованого для відпочинку житла змінилися. На сьогодні обов'язковою вимогою стала наявність окремої комфортабельної кімнати. Дійсно цим вимогам відповідає лише незначна частина приватного рекреаційного сектору Криму – це, як правило, благоустроєні квартири у багатопверхових будинках та частина добре обладнаних приватних будинків.

По-друге, на сьогодні тільки Південний берег Криму і частково Євпаторійське узбережжя зберігають привабливість для неорганізованого відпочинку. (За радянських часів при складанні рекреаційної оцінки враховувалася вся територія узбережжя Криму, бо вона дійсно була заповненою улітку відносно рівномірно).

По-третє, новиною є зростання популярності м. Севастополь як місця відпочинку (у загальному його було орієнтовано на родинний відпочинок).

На наш погляд, одночасна місткість приватного сектору у Кримському регіоні у цілому, з урахуванням поточних вимог до сервісу та вимог рекреантів, що змінилися під впливом часу, може бути оцінена у діапазоні 40-50 тис. місць, з яких 15-20 тис. приходяться на Севастополь.

По-різному можна оцінювати рекреаційний потенціал Криму. В будь-якому випадку не маємо сумніву щодо існування факту різкого зниження рекреаційного потенціалу Криму за пострадянських часів, яке нерозривно пов'язане з відповідними соціально-економічними змінами в Україні.

За оцінками сучасних дослідників рекреаційних процесів, що протікають в Україні, О.О. Любіцева, Я.А. Дубенюк, О.І. Моран і т.д., реалістичним вважається показник, який укаже на те, що сучасний рекреаційний потенціал, на жаль, складає лише 35-40 % від потенціалу середини 1980-х років. Ця оцінка основана не на формальному обліку всіх об'єктів санаторно-курортного комплексу, а на можливості продовження їх роботи в нових умовах. Для поновлення та подальшого розвитку рекреаційного потенціалу Криму необхідні додаткові капіталовкладення.

Вирішити проблему інвестування тієї чи іншої галузі економіки в Україні завжди непросто, бо внаслідок від СРСР ми на початку 1990-х років отримали лише залишки зруйнованої тієї чи іншої галузевої структури. Ці обставини певним чином зумовили зниження матеріального рівня значної частини населення країни. Певну роль у гальмуванні інвестування грає і поява нових державних кордонів у межах СНД. Українсько-російський кордон спричиняє появу значної кількості чуток щодо формальностей паспортного та митного контролю. На жаль, вже сам факт існування державного кордону та необхідність його перетинання для більшої частини традиційних споживачів рекреаційних послуг Криму зменшує доступність цього регіону відпочинку.

За радянських часів традиційно значна кількість рекреантів прибувала до Криму літаками. Аеропорт в м. Сімферополь був одним із самих завантажених у СРСР, особливо улітку. Як свідчить статистика, за пострадянських часів, починаючи з 1991 р. кількість авіап перевезень стала значно зменшуватися. Якщо у 1990 р. нараховувалося 2 489 прибуттів до аеропорту м. Сімферополь, то у 1991 – 2 330, 1992 – 837, 1993 – 182, 1994 – 250, 1995 – 296, 1996 – 240, 1997 – 202, відповідно.

Практично немає можливості врахувати при цьому долю місцевого населення у цих авіап перевезеннях. Особливість сучасних авіап перевезень полягає в тому, що їх використовують здебільшого у службових цілях, тобто частина рекреантів у цих перевезеннях дійсно ще менша.

Очевидно, що пасажирські авіап перевезення до Криму стали елітарними, бо авіатранспорт перестав бути масовим засобом пересування. Як наслідок – деякі регіони Російської Федерації, що були традиційними джерелами рекреантів Криму, опинилися фактично відрізнаними від нього (насамперед, мова йдеться про дальні регіони Росії).

Нововведенням щодо “реанімації” пасажирських авіап перевезень стала поява значної кількості невеликих авіакомпаній, які характеризуються нерегулярністю польотів, високою ціною на авіаквитки та ненадійністю сервісу, в цілому. На жаль, ці спроби не дають очікуваних результатів.

Залізничні перевезення вважаються більш доступними, бо більш дешеві. Саме цей фактор зумовлює лідерство залізничного транспорту у перевезеннях. На сьогодні, реальної статистики щодо прибуттів залізничним транспортом немає. Зазвичай наводяться завищені показники, де місткість усіх місць ототожнюється безпосередньо з прибуттям. Також немає даних щодо коректного обліку частини місцевого населення у процесі приїзду-від'їзду до Кримського регіону. Ці факти, безпосередньо свідчать про те, що туристські потоки з країн СНД до Криму як регіону відпочинку у 1990-х роках зменшились. Про це свідчать і статистичні дані щодо кількості відпочиваючих.

Якщо простежити за динамікою показників рекреаційної активності у Кримському регіоні стосовно громадян СНД, то, з урахуванням даних, представлених Міністерством курортів та туризму Криму, маємо таку ситуативну картину. Заповненість здравниць в цілому склала 45%, а саме по регіонах: Алушта - 55%, Бахчисарайський район - 19%, Євпаторія - 20%, Керчь - 16 %, Ленінський район - 13 %, Саки - 19 %, Симферопольський район - 11 %, Судак - 14 %, Феодосія - 12 %, Черноморський край - 11%, Ялта- 16%.

Для туристів із західних та східно-європейських країн Крим - малопривабливе та важкодоступне місце. За радянських часів існували спеціальні туристичні маршрути для громадян соціалістичних країн. На сьогодні туристичні послуги надаються тільки виходячи з існуючих ринкових відносин. Тому, на жаль, кількість прибуттів іноземних туристів до Криму значно скоротилася, що є однією з актуальних проблем розвитку Кримського регіону як рекреаційної бази туризму.

Вагомим внеском у розвиток сучасного туризму регіону є кошти у розмірі 900 млн грн, які було виділено на розвиток із Державного бюджету України у 2011 р. Цих коштів, звичайно, не вистачить на вирішення таких соціально-економічних проблем як енергозберігання, водозапечення, транспортні розв'язки, але це вже багато на шляху до реструктуризації інфраструктури Кримського регіону як центру активного розвитку туризму.

Джерела та література:

1. Сисоєва С. І. Світова криза та її вплив на розвиток туристичних послуг в Україні / С. І. Сисоєва // Україна в системі світових економічних процесів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Х. : МСУ, 2009. – С. 113-115.
2. Держкомстат України : [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Новости-mail.ru : [Електронний ресурс] : офіційний сайт. - Режим доступу : <http://www.news.mail.ru/economics>.
4. Министерство курортов и туризма Крыма : [Электронный ресурс] : официальный сайт. – Режим доступу : http://www.tourism.crimea.ua/min_tur/

Туріяньська М.М., Артеменко В.О., Труніна І.М., Родіонова О.Ю. УДК 65.014 ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РИЗИКУ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що власний капітал є важливим та невід'ємним елементом в структурі конкурентоспроможності підприємства та фінансової комбінації його пасивів, з погляду на вартість підприємства, його інвестиційну привабливість та перспективні значення зростання грошових потоків, особливої важливості набуває його позичковий капітал. Користування цим видом фінансових ресурсів на умовах зворотності при наявності певних законодавчо встановлених гарантій від позичальника визначає меншу ризикованість та наявність відносно гарантованих грошових потоків для інвестора. На інтуїтивному рівні це визначає меншу вартість за користування позичковими фінансовими ресурсами у порівнянні з власним капіталом. Зважаючи на те, що вартість позичкового фінансування в загальній конкурентоспроможності підприємства враховується при оцінці вартості підприємства (у якості складової коефіцієнта дисконтування), питання оцінки вартості позичкових ресурсів для підприємства стає актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ризиків господарської діяльності підприємств АПК присвячено праці В. Андрійчука [1], В. Гончарова [3], П. Саблука [2], В. Ткаченко [4]. У працях зазначених авторів отримали розвиток окремі положення відносно джерел виникнення та шляхів попередження різних за сутністю та походженням ризиків. Серед невирішених питань лишається дослідження джерел виникнення кредитного ризику переробних підприємств АПК, актуальність якого визначається потребою розвитку методичних основ оцінки та управління параметрами позичкового фінансування зазначених підприємств.

Метою статті є наведення результатів дослідження впливу ризику на конкурентоспроможність підприємств АПК.

Виклад основного матеріалу. Надання позики суб'єкту господарювання завжди пов'язане з ризиком невиконання ним своїх зобов'язань, тобто кредитним ризиком позичальника. Кредитний ризик (як і інші види ризику) є імовірнісним показником, що визначає ступінь можливості несплати суми позики повністю або частково та відсотків за користування нею у зазначений термін.

Будь який ризик, що пов'язаний з господарською діяльністю підприємства обумовлюється певними зовнішніми та внутрішніми факторами, які у свою чергу характеризуються як можливості та загрози. У цих